

História sviatku Sedembolestnej Panny Márie

Úcta k bolestiam Panny Márie korení v stredoveku, hoci už od najstarších čias uctievali kresťania Bolestnú Matku pod krížom svojho Syna. Ako liturgický sviatok je zaznamenaný od 15. storočia.

Prvá zmienka o spomienke Bolestnej Božej Matky pochádza z roku 1412 na cirkevnom sneme v Kolíne nad Rýnom. V roku 1722 ju pápež Benedikt XIII. vyhlásil za celocirkevnú.

Chrámy zasvätené Božej Matke vznikali na našom území najmä po roku 1250, teda po odchode Tatárov. Necelé tri desaťročia predtým vznikla vo Florencii rehoľa servítov (uznaná pápežom Alexandrom IV. roku 1253), ktorí sa venovali úcte Sedembolestnej Panny Márie. Jej uctievanie sa neskôr rozšírilo aj na naše územie. Postupne bolo na Slovensku zasvätených Sedembolestnej Panne Márii vyše 45 kostolov a kaplniek a v druhej polovici 16. storočia sa s jej uctievaním začalo aj v Šaštíne, kde sa nachádza národná bazilika, ktorá je zasvätená Sedembolestnej Panne Márií.

Spomienka na Sedembolestnú nás pozýva prežívať rozhodujúce chvíle dejín vykúpenia a uctiť si Matku, zjednotenú s trpiacim a ukrižovaným Synom. Jej materstvo na Kalvárii naberá univerzálne rozmery.

Nepoškvrnená Panna a Matka prežíva utrpenie svojho čistého a nevinného Syna, ktorý sa pre nás stáva Obetou milou Bohu, aby nás vykúpil.

Táto slávnosť bola vsunutá do rímskeho kalendára pápežom Piusom VII. (1814). Obraz Sedembolestnej - Mária drží na svojich kolenách mŕtveho Syna, práve zloženého z kríža. Je to chvíľa, ktorá zahŕňa nevýslovnú bolesť ľudského utrpenia a duchovnú jednotu. "Fiat mihi secundum verbum tuum - Nech sa mi stane podľa tvojho slova!" Ako matka - Mária prijíma a znáša Kristovo utrpenie v každom okamihu jej života. Aj Michelangelova pieta, typická pre umenie neskorej gotiky a renesancie, vyjadruje moment z tohto utrpenia Panny Márie.

Sedem bolestí Panny Márie:

1. Simeonovo proroctvo, ktorý predpovedal osud jej Syna
2. Útek Svätej rodiny do Egypta
3. Strata dvanásťročného Ježiša v chráme
4. Stretnutie Matky so Synom na krížovej ceste
5. Ukrižovanie Ježiša Krista
6. Prebodnutie boku Ježiša kopijou (alebo sňatie s kríža)
7. Pochovanie Ježiša do hrobu

V Šaštíne sa v roku 1733 začal budovať chrám zasvätený Sedembolestnej Panne Márii. Úcta k nej nadobudla na Slovensku takú intenzitu, že pápež Pius XI. Vydal 22. apríla 1927 Breve Celebre apud Slovacaem, pri príležitosti dvojstého výročia ustanovenia tohto sviatku. Tak aj cirkev úradne potvrdila Sedembolestnú Pannu Máriu ako patrónku Slovenska, ale aj všetkých Slovákov na celom svete.

V celocirkevnom liturgickom kalendári je zaznamenaný deň Bolestnej Panny Márie ako záväzná spomienka. Len na Slovensku ako v jedinej krajine na svete je povýšený na slávnosť s titulom Sedembolestnej Panny Márie.

Na priečelí veže šaštinského pútnického chrámu je nápis: „Sedembolestná Panna Mária – tebe slovenská spieva krajina.“

Vrúcny vzťah slovenských veriacich k svojej patrónke našiel vyjadrenie aj v rezponzóriovom žalme určenom pre liturgiu sv. omše na sviatok Sedembolestnej Panny Márie: Ty si sláva nášho národa, ty si radosť nášho ľudu.

Symbolom, prostredníctvom ktorého vyjadrujú slovenský veriaci úctu Sedembolestnej Panne Márii sa stala Šaštínska pieta pochádzajúca z roku 1564. Je to postava sediacej Matky s mŕtvym Kristom v lone. Pri príležitosti štyristého výročia inštalovania sochy na tomto mieste vyhlásil pápež Pavol VI. v roku 1964 slovenskú národnú svätyňu – šaštínsky chrám- za baziliku menšiu (Basilica minor). Stala sa tak prvou bazilikou na Slovensku. Na žiadosť slovenských veriacich a biskupov ustanovil ten istý pápež v roku 1966 Sedembolestnú Pannu Máriu za hlavnú patrónku Slovenska.

Dnes je na Slovensku množstvo farských a filiálnych kostolov, ale i kaplniek zasvätených Sedembolestnej Panne Márii.

Úcta k Sedembolestnej v dátumoch:

- 4. storočie - začína sa teologicky uvažovať o bolestiach Panny Márie. Píšu o nich sv. Ambróz, sv. Pavlín z Noly, sv. Augustín a sv. Efrém.

- 6. storočie - zachovala sa nám dramatická báseň o Pánovom umučení, pripisovaná sv. Gregorovi Naziánskemu, v ktorej sú tiež dojímavé verše o bolestiach Jeho Matky, Panny Márie.

- po roku 1000 - veľké rozšírenie úcty Máriiných bolestí vplyvom rytierskeho zmýšľania. Množili sa maľby Márie stojacej pod krížom svojho Syna a rástol tiež počet kostolov postavených na uctenie bolestnej Matky. Vítaným námetom pre majstrov slova bol "nárek Panny Márie". Medzi týmito básňami vyniká doteraz neprekonaná Stabat Mater dolorosa, ktorej autorom je pravdepodobne Jacopone da Todi.

- 1412 - prvý doteraz známy záznam z Kolína, kde miestny cirkevný snem zaviedol sviatok na odčinenie urážok husitov voči ukrižovanému Kristovi a jeho Matke. Odtiaľ sa tento sviatok rozšíril do celej Európy pod rôznymi menami a s rozličnými dátumami.

- 1482 - flámsky farár Ján Coundenberghe šíri úctu k siedmim bolestiam. Súčasne sa šíri Bratstvo Siedmich bolestí Panny Márie, hneď schválené a podporované pápežmi (Alexander VI. roku 1495).

- 1722 - Benedikt XIII. situáciu vyriešil, keď tomuto sviatku určil meno - Sviatok Sedembolestnej Panny Márie a ustanovil aj dátum - piatok pred Kvetnou nedeľou.

- Popri tomuto sviatku v stredoveku vznikol aj druhý sviatok s týmto titulom, slávený v polovici septembra, rozširovaný najmä rehoľou Sluhov Panny Márie. Povolil ho Inocent III.

- 1814 - Pius VII. predpísal tento sviatok pre celú katolícku Cirkev.

- 1913 - Pius X. ustálil liturgickou reformou ako trvalý deň sviatku na 15. september.

- 1927 - slovenskí veriaci na čele s biskupmi podali žiadosť do Ríma o povolenie pridať v loretánskych litániach prosbu Matka sedembolestná, oroduj za nás. Túto však 8. apríla 1927 Kongregácia obradov zamietla. O dva týždne na ďalšom zasadnutí sa rozhodlo pozitívne v tom zmysle, že sa dovoľuje pridať prosba: "Oroduj za nás, Matka Sedembolestná", s odpoveďou: "Aby sme sa stali hodní prisľúbení Kristových."

- 1964 - Pavol VI. vyhlásil dekrétom "Quam pulchra" svätyňu v Šaštíne za "basilica minor" - menšiu baziliku.

- 1976 - Kongregácia pre sviatosti a bohoslužbu schválila slovenské vlastné časti (tzv. proprium) liturgie hodín, v ktorom sa tento sviatok označuje ako: Beatae Mariae, Patronae Slovaciae, čiže Blahoslavená Mária, Patrónka Slovenska.

- 2014 – Konferencia biskupov Slovenska vyhlásila rok 2014 za Rok Sedembolestnej Panny Márie. Svätá Stolica udelila mimoriadne odpustky.

Spracované podľa textu Mariána Majzla